

Педагогічні поради батькам щодо морально-етичного виховання в сім'ї

Поряд із позитивним значенням засобів масової інформації для розвитку молодшої людини, їхній вплив на суспільну свідомість, зокрема юнаків і дівчат, стає дедалі небезпечним. Інформація сучасних засобів медіа, що перевантажена ідеями, руслами боротьби, конкуренції, насильства, конструє психіку молоді, навіює моделі агресивної поведінки та відчуття небезпечного життя. Значна частина батьків занепокоєна сильним потягом їхніх дітей до телебачення, відеофільмів та ігор, що відволікають їх від навчальних занять, різноманітних видів діяльності, корисних для особистісного розвитку молоді, вияву їхніх здібностей. Небезпека з боку засобів масової інформації полягає ще в тому сенсі, що вони «перехоплюють» у батьків виховний вплив на дітей, послаблюють результативність їхніх педагогічних дій, оскільки стають вагомим джерелом значущої та привабливої для молоді інформації.

Унаслідок цієї конкуренції деякі батьки послаблюють свій контроль над поведінкою дітей, застосовують авторитарні дії, методи примусового впливу, що вимагають від них беззаперечного підкорення. Така стереотипна, одноосібна поведінка батьків без урахування дій, потреб, бажань дітей спонукає їх до більшого відчуження, вияву незадоволення, агресій, гніву тощо, а також посилює їхній потяг до теле- й відеофільмів, комп'ютерних ігор тощо.

Сім'я – це найвагоміший осередок, чинник виховання молоді, формування у них соціальних рис, моральних цінностей. Від сімейного виховання залежить, яким цінностям учні надають перевагу, які їхні захоплення, як вони ставляться до ЗМІ. Тому переважна роль сім'ї у формуванні особистості молодшої людини як критичного споживача мас-медіа беззаперечна. Проте слід зазначити, що батькам, як і педагогам, протидіяти невибірково сильному потягу дітей до медіапродукції, що формувалася роками, набагато складніше. Ефективніше застосовувати превентивні, профілактичні дії, заходи щодо розвитку в учнів критичного ставлення до засобів медіа.

Дослідники проблем агресії засвідчують, що учні, які з дитинства зазнають насильства, образи, приниження в сім'ї, перебувають у стані фрустрації, депресії, гніву тощо, що зумовлює схильність до агресії, войовничості, інтерес до інформації, сцен насильства, боротьби, вбивства. Тому, як зазначають науковці, батьки повинні набувати компетентності щодо розвитку позитивних міжособистісних стосунків з дітьми, досягнення взаєморозуміння з ними, а також дієвості. Насамперед вони повинні вміти налагоджувати дисципліну в сім'ї без насильства й тиску на дітей. Виховання в учнів чуйності й кооперативності, умінь емоційного контролю й моральної оцінки власної поведінки стає протидією негативним впливам засобів масової інформації. Тому деякі педагогічні поради батькам щодо формування в учнів критичного ставлення до медіавпливів доцільні.

Створення психологічно-комфортного «виховного» середовища в сім'ї на засадах довірливої, толерантної міжособистісної взаємодії батьків й учнів – найвагоміша умова розвитку позитивного самопочуття дитини, набуття моральних цінностей.

Саме засобами сімейного середовища, що охоплює моделі гуманістичних стосунків, вияву пізнавального інтересу до позитивних сторін життя, батьки здійснюють вплив на розвиток особистості, привчають дитину до моральної поведінки, навіюють потяг до справедливості й доброти. Важливе завдання у цій справі – це досягнення міри в організації контролю за діями й поведінкою учнів та надання їм прав і свобод у виборі вчинків, самоорганізації поведінки. Контроль за життєдіяльністю дитини є важливим обов'язком батьків. Проте він означає не навіювання страху, завоювання влади над дитиною, спонукання її до підкорення батьківським вимогам, а налагодження й підтримку конструктивної взаємодії з нею, вибір педагогічних дій, що не суперечать її потребам, бажанням і ненав'язливо стимулюють дотримання соціальних норм, самостійного прийняття рішень. Любов, емпатія, щирість і відкритість – головні умови створення позитивного, морального клімату в сім'ї. Досягнення взаємодії угоди батьків й учнів у процесі вирішення проблем дисципліни й деструктивної поведінки є важливим способом непримусового педагогічного впливу на особистість.

Узгодження дій дорослих з дітьми, пошук взаєморозуміння можливі у процесі їхнього конструктивного спілкування, під час якого батьки виявляють повагу й позитивне ставлення до дитини, відкриті до її думки, приймають її

незалежно від того, якою імпульсивною й афективною є її поведінка. Таке спілкування не ставить за мету звинувачувати школяра у чомусь, підтверджувати його провину чи хибність суджень. Натомість воно передбачає вирішення проблеми – обговорення доцільності батьківських вимог і бажань дітей, розгляд можливих наслідків у разі недотримання соціальних норм, спільне прийняття найоптимальнішого розв'язання. Саме завдяки конструктивному спілкуванню батьки мають змогу вислухати і зрозуміти дитину, пізнати її мотиви реальної поведінки, роз'яснити їй суть відповідних соціальних норм, майстерно переконати в доцільності їхнього виконання.

Важливим завданням батьків є вибір методів виховного впливу, завдяки яким вони прищеплюють учням позитивне ставлення до моральних цінностей, здобутків духовної культури, апелюють до розуму, почуттів дитини. Накази, моральні нотації, беззаперечне напучення батьків не викликають у дітей позитивного емоційного відгуку, переживання зразків гуманної, добродійної поведінки людей. Навпаки, такий підхід може породжувати у них приховану ворожість, нещирість, іноді бар'єр у прагненні до наслідування соціально цінної поведінки.

Заборони також не є гарантом зміни поведінки учнів і виконання ними педагогічних вимог, оскільки не забезпечують простір для їхнього морального міркування й рефлексії власних дій. Хоча вони інколи підкорюються цим настановам, їхні погляди й прагнення залишаються без змін. Щоби спонукати учнів до дотримання соціально цінних норм, важливо насамперед викликати у них негативне ставлення до вчинків, небезпечних або шкідливих для суспільного життя (насильство, вбивство). Тому довірливий, відкритий до думок дітей словесний вплив дорослих дає змогу розкрити їм суть моральних цінностей, стимулює їх до власних роздумів, осмислення зв'язку окремих вчинків із життям інших людей. Логічні міркування, докази, емоційні спогади, розповіді батьків, що виявляються в безпосередніх, ненав'язливих формах стають зрозумілішими для школярів на противагу наказам, вказівкам, які зміст моральних ідей, норм цілком не розкривають. Залучення учнів до аналізу реальних ситуацій, власних вчинків і поведінки інших, а також сцен людського життя, представлених на телеекранах, сприяє виробленню ними критичного, усвідомленого ставлення до дійсності й самих себе. Необхідно, щоб словесні дії батьків і обговорення з дітьми соціальних норм були орієнтовані на їхні інтереси й розвивалися у

напрямі до особистості. Тоді з'являється спільне міркування, взаєморозуміння, а учні привчаються не до самозахисту, як це буває у процесі навчальних настанов батьків, а до замислення над моральними проблемами.

У справі виховання дітей, зокрема формування у них критичного, вибіркового ставлення до медіазасобів, батьки, зазвичай, вдаються до методів заохочення і покарання, що зумовлюють реакції учнів, протилежні очікуванням дорослих. Проте покарання – це завжди примус, який ще більше підсилює погану поведінку. Наприклад, якщо сварити дитину й не дозволяти їй дивитися телевізор або грати в комп'ютерні ігри, вона буде виявляти агресивні реакції та ще більше тягнутися до цих розваг. Покарання може бути ефективним, якщо стосується поведінки, що не стала звичною для школяра і не є залякуванням дитини. Важливо, щоб він усвідомлював провину й не був озлобленим на батьків. Загалом покарання слід поєднувати із заохоченням позитивних вчинків в учнів. У ситуаціях, коли дитина не погоджується з вимогами батьків та виявляє агресію, варто ігнорувати таку поведінку й підкріплювати неагресивну. Саме позитивні ствердження замість постійного зауваження усіх неправильних дій дитини, підтримка навіть незначних її успіхів у напрямі вдосконалення своєї поведінки стають доцільним заохоченням моральної поведінки.

Виховне середовище в сім'ї визначається тим, які види життєдіяльності дітей реалізують батьки та як. Виховання дитини в сім'ї значною мірою залежить від того, чи вона має свої обов'язки, залучена до різних видів діяльності, що важливі для досягнення благоустрою, культурно-освітнього, морального, естетичного рівнів розвитку сім'ї. Якщо батьки не залучають учнів до різноманітних справ, тоді вони мають вільний час і не знають, як ним скористатися, тому починають захоплюватися різними розвагами, зокрема надмірним без вибору й самоконтролю переглядом телепрограм, різноманітних фільмів і комп'ютерними іграми, в яких переважає войовнича тематика, сцени насильства. Кожна діяльність володіє значним потенціалом для виховання особистості – її інтересів, здібностей, соціальної поведінки, моральних якостей тощо. Участь і захоплення дитини діяльністю збагачує її інтереси та зумовлює критичне ставлення до медіа-засобів, послаблює її потяг до змісту медіаінформації, що не розвиває пізнавальні здібності та не навчає соціально цінній поведінці. А тому діяльність повинна охоплювати усі сфери життя учнів і батьків (праця, пізнання, спорт, художньо-естетична творчість, дозвілля) і задовольняти різноманітні їхні потреби.

Автор: О.О.Сітало, м. Кременчук оп 17 Июля 2012.